

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Факультет техногенно-екологічної безпеки

Кафедра охорони праці та техногенно-екологічної безпеки

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

для очної (денної) форми навчання

«Екологічна безпека»

Професійна обов'язкова

за освітньо-професійною програмою «Екологічна безпека»

підготовки бакалавра

у галузі знань 26 «Цивільна безпека»

за спеціальністю 263 «Цивільна безпека»

Рекомендовано кафедрою ОП та
ТЕБ на 2023-2024 навчальний рік.
Протокол від «28» серпня 2023
року № 2

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної
дисципліни «Екологічна безпека»

2023 рік

Загальна інформація про дисципліну

Вивчення навчальної дисципліни «Екологічна безпека» передбачає розкриття таких проблемних питань сьогодення, як:

- дослідження основних екологічних проблем в світі та Україні;
- дослідження системи нормування антропогенного навантаження на довкілля та людину;
- проблеми екологічної безпеки як стану захищеності кожної окремої людини, суспільства, держави від надмірної екологічної небезпеки.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Екологічна безпека» є формування у здобувачів вищої освіти комплексу практичних знань, навичок та уявлень для визначення екологічної ситуації в регіонах, ступеню техногенного та антропогенного навантаження на території і акваторії, прогнозування надзвичайних екологічних ситуацій.

Передбачається розвиток у здобувачів вищої освіти логічного мислення, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки дисципліни із повсякденним життям; формування екологоорієнтовного світогляду.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Горносталь Стелла Анатоліївна, доцент кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки факультету техногенно-екологічної безпеки, кандидат технічних наук, доцент.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 302. Телефон (робочий) – (057)707-34-46.
E-mail	gornostalsa@gmail.com
Наукові інтереси	Екологічна безпека. Токсикологія, біоіндикація та біомоніторинг. Епідеміологія. Гідрологія
Професійні здібності	Організованість, працездатність, допитливість, самовладання, активність, наполегливість, зосередженість. здатність робити навчальний матеріал доступним, творчий підхід у роботі; педагогічно-вольовий вплив на здобувачів вищої освіти; переконливість; педагогічний такт; здатність зв'язати дисципліну, що вивчається, з життям та практичною діяльністю; спостережливість; педагогічна вимогливість.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Забезпечення екологічної безпеки. Ризикорієнтована ідентифікація джерел забруднення ґрунтів важкими металами. Сучасні методи інтегральної оцінки забруднення ґрунтів хімічними речовинами

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/time-table/teacher?type=0>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щовівторка з 16.00 до 17.00 у кабінеті № 309. У разі необхідності час додаткової консультації здобувача вищої освіти погоджується окремо.

Метою викладання дисципліни є надання здобувачам вищої освіти знань та навичок у сфері питань щодо екологічного стану довкілля, екологічної безпеки життєдіяльності людини та застосування цих знань в практичній діяльності відповідно посадовим обов'язкам.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	очна (денна)
Статус дисципліни	Професійна обов'язкова
Навчальний рік	2023-2024
Семестр	4
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	4
- кількість модулів	2
- загальна кількість годин	120
Розподіл часу за навчальним планом (годин):	
- лекції	20
- практичні заняття	10
- семінарські заняття	20
- лабораторні заняття	-
- курсовий проект (робота)	-
- інші види занять	-
- самостійна робота	70
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	-
- підсумковий контроль (диференційний залік, екзамен)	Диференційований залік

Передумови для вивчення дисципліни Раніше мають бути вивчена дисципліна «Вступ до фаху», «Загальна екологія» та здобуті результати навчання: знати та розуміти фундаментальні і прикладні аспекти наук про довкілля; уміти використовувати екологічні закономірності у професійній діяльності; знати на рівні новітніх досягнень основні концепції природознавства, демонструвати обізнаність щодо новітніх принципів та методів захисту навколишнього середовища.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньо-професійної програми «Екологічна безпека» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	абревіатура
Усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів.	ПР17.
Уміти формувати запити та визначати дії, що забезпечують виконання норм і вимог екологічного законодавства	ПРН20
Знати особливості наслідків надзвичайних ситуацій природного, техногенного чи воєнного характеру різного рівня, що чинять вплив на довкілля та людину	ПРН26.
Дисциплінарні результати навчання	абревіатура
Демонструвати обізнаність щодо новітніх принципів та методів захисту навколишнього природного середовища від надзвичайних ситуацій різного характеру	ДРН 01

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності	
Здатність діяти соціально відповідально та свідомо	К07.
Здатність до участі в визначенні екологічних наслідків надзвичайних подій та ситуацій природного, техногенного чи воєнного характеру різного рівня	СК27.
Очікувані компетентності	абревіатура
Здатність аналізувати й оцінювати потенційну небезпеку об'єктів господарювання для людини й навколишнього середовища.	ОКД 1
Здатність розробляти та створювати системи екологічної безпеки для попередження, контролю, локалізації та ліквідації екологічно небезпечних ситуацій	ОКД 2

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. Основні проблеми екологічної безпеки.

Тема 1.1 Екологічна безпека - один з найважливіших пріоритетів суспільства. Історія питання. Визначення поняття «екологічна безпека» у різних авторів. Основні поняття. Критерії та ознаки екологічної безпеки. Негативний вплив військової агресії на довкілля України, засоби для фіксації еко-злочинів.

Тема 1.2 Екологічні кризи. Екологічні кризи минулого. Екологічні кризи сучасності. Загальні аспекти екологічної безпеки. Екологічні проблеми

на карті світу. Екологічна ситуація в ряді районів земної кулі. Сучасна екологічна обстановка на Україні

Тема 1.3. Фізичне забруднення у формуванні екологічної небезпеки. Шум. Акустичне забруднення навколишнього середовища. Електромагнітне забруднення навколишнього середовища та його вплив на організм людини.

Тема 1.4. Основні умови, фактори та чинники формування екологічної безпеки техногенного походження. Формування екологічної небезпеки. Проблеми екологічної безпеки в різних сферах діяльності людства.

МОДУЛЬ 2. Основи екологічного нормування.

Тема 2.1. Основи екологічного нормування. Суть, мета, об'єкти і завдання нормування. Санітарно-гігієнічне нормування. Екологічне нормування. Науково-технічне нормування. Екологічні нормативи антропогенного навантаження на природне середовище.

Тема 2.2. Екологічна безпека питного користування. Формування складу і основні домішки природних вод. Класифікація вод за об'єктами їх використання. Показники якості та екологічної безпеки природних вод. Аналіз води. Забезпечення екологічної безпеки питної води. Обов'язки підрозділів ДСНС щодо здійснення моніторингу масивів поверхневих вод. Вплив воєнних дій на навколишнє середовище України.

Тема 2.3. Біобезпека в Україні. Історія створення ГМО. Виробництво, застосування та контроль за ГМО. Основні ризики використання ГМО. Правове регулювання біобезпеки України

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять для очної (денної) форми здобуття освіти:

Назви модулів і тем	Кількість годин за видами занять					
	усього	у тому числі				
		лекції	семінарські заняття	практичні заняття	самостійна робота	Поточний контроль
4-й семестр						
МОДУЛЬ 1. Основні проблеми екологічної безпеки						
Тема 1.1 Екологічна безпека - один з найважливіших пріоритетів суспільства.	12	2	2		8	-
Тема 1.2 Екологічні кризи.	12	2	2	-	8	-
Тема 1.3. Фізичне забруднення у формуванні екологічної	14	2	2	2	8	-

небезпеки.						
Тема 1.4. Основні умови, фактори та чинники формування екологічної безпеки техногенного походження.	12	2	2		8	
Підсумкова модульна (контрольна) робота	6			2	4	Модульна контрольна робота 1
Разом за модулем 1	56	8	8	4	36	
МОДУЛЬ 2. Основи екологічного нормування.						
Тема 2.1. Основи екологічного нормування.	20	4	4	2	10	
Тема 2.2. Екологічна безпека питного користування.	20	4	4	2	10	
Тема 2.3. Біобезпека в Україні.	18	4	4	-	10	
Підсумкова модульна (контрольна) робота	6			2	4	Модульна контрольна робота 2
Разом за модулем 2	64	12	12	6	34	
Разом	120	20	20	10	70	

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1.1. Екологічна безпека. Основні поняття	2
2.	Тема 1.2. Основні екологічні проблеми світу	2
3.	Тема 1.3. Екологічна безпека фізичного забруднення	2
4.	Тема 1.4. Фактори та чинники формування екологічної безпеки техногенного походження	2
5.	Тема 2.1. Види нормування	2
6.	Тема 2.1. Екологічне нормування антропогенного навантаження	2
7.	Тема 2.2. Порядок обчислення екологічних податків	2
8.	Тема 2.3. Біобезпека в Україні.	2
9.	Тема 2.3. Біобезпека в Україні та світі.	2
10.	Тема 2.3. Проведення модульного контролю № 2	2
	Разом	20

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1.3. Повідомлення про еко-злочини на прикладі застосування еко-загрози	2
2	Тема 1.4 Проведення модульного контролю № 1	2
3	Тема 2.1. Порядок обчислення екологічних податків	2
4	Тема 2.2. Визначення індексу насичення води карбонатом кальцію	2
5	Тема 2.3. Проведення модульного контролю № 2	2
	Разом	10

Теми лабораторних занять (не передбачено навчальним планом)

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Індивідуальне завдання є однією з форм роботи здобувачів вищої освіти, яка передбачає створення умов для повної реалізації ними творчих можливостей, застосування набутих знань на практиці. Здобувач вищої освіти може обрати одну з рекомендованих тем та самостійно виконати поглиблене теоретичне дослідження – творчий проект. Результати дослідження оформити звітом у формі доповіді, презентації, тези доповідей на конференціях, добірки відеоматеріалів, створення відео-, фоторяду тощо.

За освітнім компонентом «Екологічна безпека» у якості індивідуальних завдань здобувачами вищої освіти запропоновано підготовка доповідей та презентацій до них за темами, які заплановано для обговорення на семінарських заняттях. У подальшому вказані доповіді трансформуються у тези доповідей, які розміщуватися у збірниках тез науково-практичних конференцій. Вимоги щодо оформлення доповідей – відповідно до вказівок керівника занять. Вимоги щодо оформлення тез – відповідно до вимог, які встановлено організаторами конференції (інформаційний лист).

Теми індивідуального завдання для здобувачів вищої освіти:

1. Екологічно значимі фізичні і хімічні властивості води.
2. Роль взаємодії техногенних і природних факторів у виникненні несприятливих екологічних ситуацій (нафтове забруднення океану, наведені землетруси й ін.).
3. Вплив воєнних дій на екологічні ситуації.
4. Вплив воєнних дій на України на екологічну ситуацію.
5. Екологічна небезпека аварій на промислових об'єктах.
6. Навмисні і ненавмисні впливи антропогенної діяльності на екологічну ситуацію.
7. Екологічна безпека атмосфери.
8. Екологічна безпека літосфери.
9. Промислові стічні води. Роль окремих галузей промисловості в забрудненні гідросфери.
10. Заморозки, посухи, градобій і зливи.

11. Міжнародні аспекти забезпечення екологічної безпеки.
12. Самоочищення в гідросфері.
13. Радіоактивне забруднення ґрунтів.
14. Екологічні катастрофи та надзвичайні ситуації.
15. Екологічні проблеми басейну Дніпра.
16. Природні надзвичайні ситуації.
17. Боротьба з ерозією ґрунтів, рекультивація с/г угідь і промислових пустель.
18. Захворювання, що розповсюджуються водою
19. Поводження з відходами виробництва (накопичення, класифікація та переробка).
20. Екологічний моніторинг
21. Екологічний тероризм.
22. Небезпека вібрації для людини
23. Екологічні проблеми Чорного моря
24. Біологічне очищення довкілля від нафтопродуктів
25. Токсичні речовини техногенного походження
26. Екологічна небезпека важких металів
27. Безпека харчових продуктів та сировини
28. Вплив воєнних дій на стан ґрунту, повітря, води в водних об'єктах, тваринний, рослинний світ.

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчальні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються такі методи навчання і викладання:

- *методи навчання за джерелами набуття знань*: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота);

- *методи навчання за характером логіки пізнання*: аналітичний (мислене або практичне розкладання цілого на частини з метою виокремлення суттєвих ознак цих частин); синтетичний (теоретичне або практичне поєднання виділених аналізом елементів чи властивостей предмета або явища в єдине ціле); індуктивний (вивчення предметів або явищ від одиничного до загального); дедуктивний (вивчення навчального матеріалу від загального до окремого, одиничного); традиційний (передбачення висновків від одиничного до одиничного, від часткового до часткового, від загального до загального);

- *методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається*: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;

- *інноваційні методи навчання*: робота з навчально-методичною літературою та відеометод; навчання з використанням технічних ресурсів;

інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички (ділові ігри, форуми, завдання з пошуку інформації, наукові доповіді, конкурси, моделювання ситуацій за умов невизначеності результатів; під час таких занять здобувачі вчаться бути демократичними, спілкуватись з іншими людьми, критично мислити, ухвалювати обґрунтовані рішення);

- *науково-дослідна робота;*
- *самостійна робота.*

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання під час вивчення освітнього компоненту «Екологічна безпека» є: усне опитування, теоретичне та практичне тестування, доповіді та презентації виконаних завдань та досліджень, виконання модульних контрольних робіт, виконання завдання на прикладах реальних об'єктів та інших види індивідуальних та групових завдань, диференційований залік, екзамен.

Форми поточного та підсумкового контролю Поточний контроль проводиться у формі:

- усне опитування – застосовується під час проведення усіх видів навчальних занять з метою визначення рівня засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу;
- тестовий експрес-контроль – проводиться з метою перевірки рівня знань здобувачів вищої освіти за попереднє (декілька попередніх) занять, або після завершення вивчення матеріалу змістового модуля;
- модульний контроль – проводиться, як правило, після завершення вивчення здобувачами вищої освіти матеріалу блоку змістових модулів.

Підсумковий контроль проводиться у формі диференційованого заліку.

Критерії оцінювання

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль засвоєння вивченого матеріалу здійснюється на кожному практичному та семінарському занятті шляхом проведення опитування. Він призначений для перевірки якості засвоєння навчального матеріалу, стимулювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти та вдосконалення методики проведення занять.

Поточний контроль може проводитися наступними способами:

- усне опитування – застосовується під час проведення усіх видів навчальних занять з метою визначення рівня засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу попереднього заняття;
- письмовий експрес-контроль – проводиться з метою перевірки рівня знань здобувачів вищої освіти за попереднє (декілька попередніх) занять, або

після завершення вивчення здобувачами вищої освіти матеріалу модуля;

– тестовий контроль – як правило, проводиться після завершення вивчення здобувачами вищої освіти матеріалу певного модулю;

– комбінована форма контролю – поєднання під час проведення навчальних занять усного опитування та експрес-контролю, або експрес-контролю з тестовим контролем з метою максимального охоплення кількості залучених до контролю здобувачів вищої освіти і більш якісної перевірки рівня засвоєння ними знань.

Модульний контроль є компонентом поточного контролю і здійснюється у формі виконання здобувачами вищої освіти модульного контрольного завдання (контрольної роботи) та є обов'язковим. Протягом навчального семестру під час вивчення дисципліни «Екологічна безпека» проводиться два модульні контролю.

Сума балів за модуль визначається як сума поточних та контрольних балів з даного модуля. Оцінювання кожного контрольного модуля необхідно проводити таким чином, щоб звітність за результатами засвоєння модуля була за обов'язкові види робіт та допоміжні завдання (у цьому разі повинна враховуватись активність та поточна успішність здобувачів вищої освіти на семінарах, групових заняттях тощо).

Підсумковий контроль з дисципліни «Екологічна безпека» проводиться у формі диференційованого заліку.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Види навчальних занять		Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять
I. Поточний контроль				
Модуль 1	лекції	4	1	4
	практичні заняття*	1	7	7
	семінарські заняття	4	3	12
	МКР 1*	1	15	15
Разом за модуль 1				38
Модуль 2	лекції	6	1	6
	практичні заняття*	2	7	14
	семінарські заняття	6	3	18
	МКР 2*	1	15	15
Разом за модуль 2				53
Разом за поточний контроль				90
II. Індивідуальні завдання				9
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи (диференційований залік)				100

*Пояснення:** види навчальних занять та контрольні заходи для обов'язкового виконання.

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів:

- поточного контролю роботи здобувача вищої освіти впродовж семестру;
- підсумкового контролю успішності.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському та практичному занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти за змістом визначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та набутих навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на лекційному занятті (оцінюється від 0 до 1 бали):

1 бал – здобувач володіє навчальним матеріалом, орієнтується в конкретній темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади, конспектує основні положення лекції;

0,5 балів – здобувач приймає активну участь в обговоренні питань лекції, але не конспектує її основні положення, або здобувач був відсутній на занятті, але пізніше надав конспект основних положень лекції;

0 балів – здобувач не приймає участь в обговоренні питань лекції, не конспектує її основні положення, або був відсутній на занятті, але пізніше не надав конспект основних положень лекції.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті (оцінюється від 0 до 3 балів):

3 бали – здобувач вільно володіє навчальним матеріалом, орієнтується в конкретній темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

2 бали – здобувач частково володіє навчальним матеріалом та може окреслити деякі аспекти визначеної теми;

1 балів – здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкриває лише окремі положення, допускаючи при цьому суттєвих помилок.

0 балів – здобувач не володіє матеріалом.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка його подання, культура мовлення, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті (оцінюється від 0 до 7 балів):

6-7 балів – завдання виконане в повному обсязі, відповідь правильна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни, звіт оформлений граматично і стилістично без помилок але з несуттєвими окремими помилками;

4-5 балів - завдання виконане в повному обсязі, використовуються професійні терміни, звіт оформлений граматично і стилістично з

невеличкими зауваженнями, зустрічаються окремі помилки,

1-3 бали – завдання виконано не в повному обсязі, є граматичні та стилістичні помилки, відсутня аргументація прийнятих рішень;

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Контрольна робота є складовою поточного контролю і виконується у вигляді аудиторної письмової роботи або складання тесту під час останнього семінарського заняття в межах окремого залікового модуля.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти при виконанні контрольної роботи 1 та 2 (оцінюється від 0 до 15 балів):

14-15 балів – правильні відповіді дані на всі запропоновані питання, дотримано всі вимоги до виконання;

11-13 балів – надано правильні відповіді менш ніж на 90% запропонованих питань, дотримано всі вимоги до виконання, зустрічаються окремі неточності, несуттєві помилки;

9-10 балів - надано правильні відповіді менш ніж на 75% запропонованих питань, дотримано всі вимоги до виконання, зустрічаються окремі неточності, несуттєві помилки;

6-8 балів – надано правильні відповіді менш ніж на 60 % запропонованих питань, дотримано вимоги до виконання, зустрічаються окремі неточності, несуттєві помилки;

4-5 балів – надано правильні відповіді менш ніж на 50% запропонованих питань, є відхилення від вимог до оформлення роботи, зустрічаються неточності, наявні суттєві помилки;

1-3 бали - надано правильні відповіді менш ніж на 50% запропонованих питань, наявні значні помилки;

0 балів – відповіді відсутні або робота містить грубі помилки на більшість запропонованих питань.

Індивідуальні завдання (оцінюється від 0 до 9 балів):

9 балів – робота виконана здобувачем в повному обсязі, наявна презентація, доповідь змістовна, побудована з використанням професійної термінології;

8 балів – робота виконана майже на 90% від загального обсягу;

7 балів – обсяг виконаних завдань становить 80% від загального обсягу;

6 балів – здобувач виконав лише від 70% від загального обсягу;

5 балів – обсяг виконаної роботи становить понад 50% від загального обсягу;

4 бали – виконана частина роботи складає менше 50% від загального обсягу;

3 бали – виконана частина складає близько 25% від загального обсягу;

2 бали – обсяг виконаних завдань складає лише 10% від загального обсягу;

1 бал – в цілому обсяг виконаних завдань складає менше 10% від загального обсягу;

0 балів – завдання, передбачене для індивідуальної самостійної роботи, здобувачем не виконане.

Викладачем оцінюється розуміння здобувачем вищої освіти понятійного апарату, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міждисциплінарні та внутрішньодисциплінарні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

Підсумковий контроль.

Рейтингова оцінка (за 100-бальною системою) за диференційований залік виставляється з урахуванням роботи здобувачів вищої освіти над усіма перерахованими вище складовими дисципліни під час структурних модулів семестру у процесі поточного та модульного контролю знань. Здобувач вищої освіти отримує диференційований залік на завершальному занятті за освітнім компонентом за результатами поточного оцінювання.

Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену:

1. Історія питання щодо екологічної безпеки
2. Визначення поняття «Екологічна безпека» у різних авторів
3. Сутність, об'єкт та суб'єкт екологічної безпеки. Екологічні фактори
4. Поняття «Екологічна безпека» за М. Реймерсом
5. Критерії екологічної безпеки
6. Екологічний аспект, екологічна мета, екологічна політика
7. Ознаки екологічної безпеки
8. Рівні екологічної безпеки
9. Напрямки забезпечення екологічної безпеки
10. Екологічні кризи минулого
11. Екологічні кризи сучасності
12. Аральська криза
13. Екологічні проблеми на карті світу
14. Геоекоекологічні наслідки освоєння Амазонії
15. Екологічна небезпека сполук сірки та азоту.
16. Фактори, що впливають на екологічну обстановку в Україні
17. Кувейтська криза. Екологічний тероризм
18. Екологічні проблеми Чорного моря
19. Екологічна небезпека нафтопродуктів.
20. Екологічна небезпека детергентів
21. Сучасна екологічна обстановка на Україні
22. Водна та вітрова ерозія ґрунтів.
23. Збезлісення
24. Фактори, що впливають на екологічну обстановку в Україні

25. Екологічний тероризм
26. Еколого-географічна ситуація в Україні за величиною інтегрального показника забруднення
27. Екологічна небезпека важких металів.
28. Кислотні дощі
29. Забруднення навколишнього середовища нафтопродуктами
30. Екологічна небезпека оксидів вуглецю
31. Екологічні проблеми Чорного моря
32. Аридне опустелення
33. Шум. Визначення, джерела акустичного забруднення
34. Класифікація шуму.
35. Гігієнічне нормування рівня шуму
36. Вплив шуму на здоров'я людини.
37. Шумозахист, шумозахисні заходи
38. Зниження шуму від автотранспорту
39. Зменшення акустичної дії авіатранспорту
40. Рекомендації щодо захисту від дії електромагнітних полів та випромінювань
41. Умови, що стимулюють формування екологічної небезпеки для України
42. Стійкі органічні забруднювачі
43. Основні джерела утворення і накопичення відходів в Україні
44. Способи поводження з ТПВ.
45. Небезпека мастильно-охолоджуючих рідин.
46. Небезпека відпрацьованих мастил
47. Ефективне поводження з відходами
48. Методи очистки довкілля від нафтопродуктів
49. Мета нормування антропогенного навантаження на природне середовище. Принцип антропоцентризму.
50. Об'єкт та завдання нормування
51. Визначення поняття «нормативи». Класифікація нормативів
52. Види нормування
53. Санітарно-гігієнічне нормування.
54. Екологічне нормування
55. Основні принципи розробки екологічних нормативів
56. Класифікація об'єктів водокористування
57. Основні характеристики санітарно-гігієнічного нормування: ТДК, ГДК_{мг}, ГДК_{мх}, ЛД, ЛК
58. ГДК_{рз} та ГДК_{нп}
59. Науково-технічне нормування
60. Види ГДК для атмосферного повітря
61. Переваги та недоліки санітарно-гігієнічного нормування
62. Облік ефекту сумації при нормуванні забруднень
63. Відмінності екологічного нормування від санітарно-гігієнічного
64. Основні характеристики санітарно-гігієнічного нормування: токсикант, доза, концентрація, границя шкідливої дії

65. Середньодобова концентрація
66. Показники нормування забруднюючих речовин в ґрунті
67. Показники нормування забруднюючих речовин у воді
68. Максимально разова та середньодобова концентрації. ГДК
69. Напрямки нормування хімічних речовин у ґрунтах
70. Фонова концентрація та порівняння її з ГДК
71. Класифікація підприємств за категоріями небезпеки
72. Модуль техногенного навантаження
73. Види показників допустимої концентрації для кореневого шару ґрунту
74. Санітарно-бактеріологічна оцінка якості води
75. Контроль за якістю біосфери
76. Облік ефекту сумації при нормуванні забруднень.
77. Водозабезпечення України
78. Якість води. Основні джерела питного водопостачання.
79. Основні домішки природних вод
80. Джерела водопостачання та їх якість
81. Класифікація природних вод за О.А.Альокінім
82. Класифікація вод за об'єктами їх використання
83. Органічні речовини в природних водах
84. Фізичні показники якості води
85. Вуглекислота у природних водах
86. Вплив сірководню на оточуюче середовище
87. Основні розчинені гази у природних водах
88. Запахи та присмаки води
89. Сполуки азоту й фосфору у воді
90. Кольоровість та каламутність природних вод
91. Лужність води та її види. Визначення лужності води
92. Жорсткість води та її види. Ступінь жорсткості
93. Прозорість води. Методи аналізу
94. Сухий залишок природних вод
95. Фториди у природних та питних водах
96. Вплив йоду на організм людини
97. Радіоактивні речовини, що потрапляють у поверхневі й підземні води
98. Бактеріальне забруднення водою
99. Санітарно-бактеріологічна оцінка якості води
100. Мета виконання аналізу води. Типи аналізу води
101. Сполуки заліза й марганцю у воді
102. Забезпечення екологічної безпеки питної води
103. Обов'язки підрозділів ДСНС під час моніторингу поверхневих вод
104. Історія виникнення та розвитку ГМО.
105. Картахенський протокол про біобезпеку та Конвенція про біологічне різноманіття
106. Питання біобезпеки в Україні
107. Розповсюдження ГМО.

108. Основні аргументи на користь використання генної інженерії в сільському господарстві.
109. Агротехнічні ризики використання ГМО.
110. Екологічні ризики використання ГМО.
111. Медичні ризики використання ГМО.
112. ГМО в Україні.
113. Виготовлення продукції з використанням ГМО.
114. Небезпека ГМО
115. Використання ГМО

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Сумлінне дотримання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

2. Активна участь в обговоренні навчальних питань, змістовна підготовка до аудиторних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

3. Під час аудиторного заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з навчальною метою і з дозволу керівника заняття.

4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

5. Під час виконання індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 70 % оригінального тексту при перевірці на плагіат, тези доповідей - не менше 90 %.

6. Здобувач допускається до складання підсумкового семестрового контролю, якщо він виконав усі види обов'язкових робіт, що передбачені відповідною робочою програмою навчальної дисципліни в семестрі та набрав за них необхідну кількість балів для допуску до підсумкового семестрового контролю.

7. Здобувачеві, який не склав підсумкового семестрового контролю з окремих освітнього компоненту, керівник факультету дозволяє повторне складання підсумкового контролю з цього освітнього компоненту за окремим графіком на строк до двох тижнів від початку наступного весняного семестру.

8. Додаткове складання екзамену допускається не більше двох разів із навчальної дисципліни: перший раз науково-педагогічному працівникові, другий – комісії, яка створюється за поданням керівника факультету розпорядженням проректора з навчальної та методичної роботи.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література

1. ДСТУ 7136:2009 Безпека у надзвичайних ситуаціях. Моніторинг потенційно небезпечних об'єктів. Порядок проведення. URL: <http://surl.li/letse>

2. ДСТУ 4933:2008 Безпека у надзвичайних ситуаціях. Техногенні надзвичайні ситуації. Терміни та визначення основних понять. URL: <http://surl.li/letsj>
3. Про схвалення Концепції Державної цільової екологічної програми моніторингу довкілля URL: <http://surl.li/lvwuk>
4. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової екологічної програми поводження з радіоактивними відходами. URL: <http://surl.li/lvwuq>
5. Методологія екологічної безпеки: курс лекцій / Укладач В.М. Стрілець. Харків: НУЦЗУ, 2017. 101 с. <http://surl.li/lguxl>
6. Development of the method for rapid detection of hazardous atmospheric pollution of cities with the help of recurrence measures. / B. Pospelov, E. Rybka, R. Meleshchenko, P. Borodych, S. Gornostal // *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2019. Vol. 1, Issue 10 (97). P.29-35. doi.org/10.15587/1729-4061.2019.155027 URL: <http://surl.li/lguxs>
7. Pospelov, B., Bezuhla, Y., Yashchenko, O., Khalmuradov, B., Petukhova, O., Gornostal, S., Kozar, Y., Tishechkina, K., Salamatina, O., Ihnatenko, Z. (2022). Revealing the features of the third order phase spectrum of the main dangerous parameters of the gas medium. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 6 (10 (120)), 63–70. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2022.268437>
8. Dreval, V. Loboichenko, A. Malko, A. Morozov, S. Zaika, V. Kis. The Problem of Comprehensive Analysis of Organic Agriculture as a Factor of Environmental Safety. *Environmental and Climate Technologies*. 2020, vol. 24, no. 1, pp. 58-71. <http://surl.li/lettm>
9. Бойко Є. О. Екологічна безпека та формування екологічної свідомості українського суспільства / Є.О. Бойко, С.І. Сергійчук, А.М. Терлецька. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*. 2019. № 3. С. 315-327. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnu_ekon_2019_3_32
10. Вишневецька О. М. Пріоритетні підходи розвитку глобального світу – екологічна безпека / О.М. Вишневецька, М.Ю. Василенко, Н.В. Охота. *Modern economics*. 2020. № 20. С. 41-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2020_20_9
11. Копанчук В.О. Екологічна безпека як складова національної безпеки України: сучасні концепції та підходи. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління*. 2020. № 2. С. 45-49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2020_2_9
12. Латишева О. В. Природно-техногенна безпека та екологічна безпека: суть, індикатори оцінювання, роль у формуванні стратегії національної безпеки держави / О.В. Латишева, Є.О. Підгора, С.В. Касьянюк, В.Е. Візіров. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 1. С. 145-161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvd_2020_1_23
13. Мороз О.Т. Екологічна безпека та її правове забезпечення у природоохоронному законодавстві / О.Т. Мороз, В.О. Клименко, О.В.

Варжель. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Сільськогосподарські науки*. 2019. Вип. 1. С. 88-104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnuvgr_sg_2019_1_12

14. Троцька М. В. Екологічна безпека як складова національної безпеки України через призму міжнародного досвіду / М.В. Троцька, І.А. Гомля, О.О. Коваленко. *Молодий вчений*. 2018. № 10 (1). С. 248-251. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_10\(1\)_61](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_10(1)_61)

15. Турченко О. Екологічна безпека та сталий розвиток: кореляційна залежність. *Право України*. 2018. № 5. С. 116-135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prukr_2018_5_11

Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про охорону атмосферного повітря». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#Text>

2. Водний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Закон України Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-16#Text>

4. Бібліотека Національного університету цивільного захисту України <http://library.nuczu.edu.ua/>

5. Система дистанційного навчання Національного університету цивільного захисту України <http://moodle.nuczu.edu.ua/>

6. Техногенно-екологічна безпека. Режим доступу: <http://jteb.nuczu.edu.ua/uk/>

7. Ecology & Safety. Режим доступу: <https://www.scientific-publications.net/en/open-access-journals/ecology-and-safety/>

8. Environmental Performance Index (EPI). Режим доступу: <https://epi.yale.edu/>

Розробник:

Доцент кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки, кандидат технічних наук, доцент



Стелла ГОРНОСТАЛЬ